

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Ruimte voor de Rivier / Obstakelverwijdering Nederrijn Elst, gemeente Rhenen

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

15 oktober 2012 / rapportnummer 2705-57

1. Oordeel over het MER

Boskalis werkt als initiatiefnemer in opdracht van Rijkswaterstaat aan het Ruimte voor de Rivier project “obstakelverwijdering Elst” in de gemeente Rhenen. Voor de obstakelverwijdering is de voormalige steenfabriek inmiddels gesloopt en moeten gronden worden gesaneerd en afgegraven. Hiervoor zijn een Ontgrondingsvergunning, Natuurbeschermingswetvergunning, Waterwetvergunning, projectplan op grond van de Waterwet en een ontheffing van de landschapsverordening nodig. De provincie Utrecht is hiervoor coördinerend bevoegd gezag. De gemeenteraad van Rhenen stelt een nieuw bestemmingsplan vast waarin de bestemming bedrijventerrein wordt gewijzigd naar natuur en is bevoegd gezag voor de WABO vergunning. Als onderbouwing voor de besluitvorming is een milieueffectrapport (MER) opgesteld waarin de milieugevolgen van deze activiteiten zijn beschreven.

De Commissie voor de m.e.r. (verder de Commissie)¹ is van mening dat het MER een goede samenvatting geeft van het project en dat in het MER en de achtergrondrapporten tezamen de essentiële milieu-informatie voor de besluitvorming aanwezig is. Het MER is beknopt en bevat op hoofdlijnen de beschreven activiteit. Nut en noodzaak, de achtergrond van het project, richtinggevende besluiten en de noodzakelijke onderbouwing van de te verwachten gevolgen zijn in verschillende achtergrondrapporten te vinden.

Het MER en de achtergrondrapporten geven aan welke effecten te verwachten zijn. Daarin is echter een vanuit milieuoogpunt te pessimistisch beeld gegeven van de te verwachten gevolgen. Tijdens de aanleg zal er wel overlast zijn maar de uiteindelijke inrichting van het gebied zal een aanzienlijke ruimtelijke- en milieukwaliteitsverbetering zijn.

Als gevolg van het gebruik van een wandel- / fietspad over de zomerkade kan een aanzienlijk deel van het potentieel broed- en foerageerbiotoop van Kwartelkoning en Porseleinhoen worden verstoord. In de ontwerp-Natuurbeschermingswetvergunning zijn gebruiksbeperkingen opgenomen om significante verstoring te voorkomen. Een aandachtspunt is de borging van deze gebruiksbeperking in het bestemmingsplan. Om het bestemmingsplan zonder gebruiksbeperkingen vast te kunnen stellen, zal voorafgaand aan de besluitvorming met voldoende zekerheid moeten worden aangetoond dat de uitbreidingsdoelstellingen in de Uiterwaarden Nederrijn gehaald worden. Hiervoor is aanvullende informatie nodig die niet in het MER of de Passende beoordeling aanwezig is.

In hoofdstuk 2 wordt het oordeel van de Commissie nader toegelicht. In hoofdstuk 3 worden enkele aandachtspunten gegeven voor het vervolgtraject.

¹ Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1 bij dit advies. Meer projectgerelateerde informatie is te vinden op www.commissiemer.nl onder ‘Advisering’ Het in september 2011 uitgebrachte advies over de reikwijdte en het detailniveau van het MER is hier te raadplegen.

2. Toelichting op het oordeel

2.1 Alternatieven waterstandverlaging

Met de aankoop van de steenfabriek in 2009 werd het mogelijk in de uiterwaard ter hoogte van Elst een grotere waterstanddaling te realiseren dan volgens de taakstelling uit de PKB Ruimte voor de Rivier nodig is. De effecten van de grotere waterstandsverlaging zijn – zoals beschreven in het MER en de achtergrondrapporten – klein of eerder landschappelijk positief. Het terrein van de steenfabriek in de bestaande toestand doet afbreuk aan het doorgaande karakter van de uiterwaarden in oost–west richting en de continuïteit en zichtbaarheid van de overgang van de stuwwal naar de uiterwaarden. Door het afgraven van het terrein komt de uiterwaard grotendeels terug in de oorspronkelijke vorm.

Mogelijke alternatieven in waterstandverlaging zijn in het MER niet beschreven. Zeker nu de extra waterstandverlaging bij Elst deels ten goede komt aan een lagere taakstelling voor het bovenstroomse Ruimte voor de Rivier project De Tollewaard, is inzicht in de mogelijkheden tot optimalisatie van beide projecten voor natuur en landschap relevant voor de besluitvorming.

Uit de – deels mondelinge – achtergrondinformatie die de Commissie over De Tollewaard heeft ontvangen maakt zij op dat bij uitvoering van dit project zoals nu voorzien, geen aanzienlijke milieugevolgen te verwachten zijn. Naar de inschatting van de Commissie zal een extra vergraving bij Elst wel leiden tot een grotere saneringsopgave, minder landbouwkundig gebruik en andere natuur, terwijl dit niet zal leiden tot een andere opgave in De Tollewaard met wezenlijk minder milieugevolgen. Alhoewel deze informatie in het MER ontbreekt beschouwt de Commissie het ontbreken hiervan niet als een essentiële tekortkoming, omdat er geen alternatieven voor handen zijn met wezenlijk minder milieugevolgen.

2.2 Verstoring van Kwartelkoning en Porseleinhoen

Als gevolg van het gebruik van een wandel- / fietspad over de zomerkade kan een aanzienlijk deel van het potentieel broed- en foerageerbiotoop van Kwartelkoning en Porseleinhoen worden verstoord. In de Passende beoordeling wordt dit als niet significant beoordeeld maar uit de aanvullende informatie uit de ontwerp–Natuurbeschermingswetvergunning blijkt dat gebruiksbepalingen nodig zijn om significante verstoring te voorkomen:

- Het wandel- en fietspad over de zomerkade is gedurende het hele jaar verboden voor honden hetgeen aan beide zijden van het pad wordt aangegeven op de openstellingsborden.
- Het wandel- en fietspad over de zomerkade dient te worden afgesloten gedurende het broedseizoen van de Kwartelkoning en Porseleinhoen. Het broedseizoen is van half april tot eind augustus.

Een aandachtspunt is de borging van deze gebruiksbeperking in het bestemmingsplan om deze aantasting te voorkomen.² Om het bestemmingsplan zonder gebruiksbeperkingen vast te kunnen stellen, zal voorafgaand aan de besluitvorming met voldoende zekerheid moeten worden aangetoond dat de Natura 2000 uitbreidingsdoelstellingen voor Kwartelkoning en Porseleinhoen in de Uiterwaarden Nederrijn gehaald worden. Dan staat deze te verwachte versterking in Elst het behalen van de natuurdoelen niet in de weg. Hiervoor is aanvullende informatie nodig die niet in het MER of de Passende beoordeling aanwezig is.

3. Aandachtspunten voor het vervolg

3.1 Cultuurhistorische ligging zomerkade

In het MER wordt voorgesteld om de zomerkade af te graven tot het huidige laagste punt van de kade. Daarmee neemt de overstromingsfrequentie niet toe maar het hoogwaterstandverlappende effect wel.

De bestaande zomerkade is cultuurhistorisch en landschappelijk van grote waarde. De doorgaande lijn waarmee de kade zich langs de rivier uitstrekt tot ver buiten het plangebied bepaalt mede de waarde van deze zomerkade. Een ingreep in de zomerkade moet dan ook beoordeeld worden als een aantasting van deze historische lijn.

Uit de profielen voor aanpassing van de kade blijkt dat de as van deze historische kade verschuift. Het historische karakter van de kade wordt minder aangetast als de as van de kade op haar oorspronkelijke plek blijft liggen.

De Commissie adviseert om voor de uitvoering te overwegen om het historische karakter van de kade te respecteren en bij de aanpassing van de kade de as van de kade op de huidige locatie te behouden.

² Volgens artikel 19j Natuurbeschermingswet 1998.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing MER

Initiatiefnemer: Boskalis in opdracht van Rijkswaterstaat

Bevoegd gezag: het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht (vergunningen Ruimte voor de Rivier); de gemeenteraad van gemeente Rhenen (bestemmingsplan)

Besluit: vaststellen of wijzigen van Ontgrondingsvergunning, Natuurbeschermingswetvergunning, Waterwetvergunning, projectplan op grond van de Waterwet, een ontheffing van de landschapsverordening, bestemmingsplan en WABO vergunning

Categorie Besluit m.e.r.:

plan-m.e.r. vanwege kaderstelling voor categorie C16.1 en passende beoordeling

Activiteit: Rivierverruiming door ontgroning in het kader van Ruimte voor de Rivier en functiewijziging van bedrijventerrein naar natuur.

Bijzonderheden:

Met de aankoop van de steenfabriek in 2009 werd het mogelijk in de uiterwaard ter hoogte van Elst een grotere waterstanddaling te realiseren dan volgens de taakstelling uit de PKB Ruimte voor de Rivier nodig is. Mogelijke alternatieven in waterstandverlaging zijn in het MER niet beschreven. Alhoewel deze informatie in het MER ontbreekt beschouwt de Commissie het ontbreken hiervan niet als een essentiële tekortkoming, omdat er geen alternatieven voor handen zijn met wezenlijk minder milieugevolgen.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure: 9 augustus 2012

ter inzage legging informatie over het voornemen: 9 augustus t/m 19 september 2012

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 3 augustus 2012

advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 15 oktober 2012

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

Drs. B.F.M. Beerlage (werkgroepsecretaris)

Dr. J.H. van den Berg

Ir. D.A. Boogert

Dr. R.S.E.W. Leuven

Ir. J. van der Vlist (voorzitter)

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing gaat de Commissie na of het MER voldoende juiste informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen in het besluit. De Commissie gaat bij het toetsen uit van de wettelijke eisen voor de inhoud van een MER, zoals aangegeven in artikel 7.7 dan wel 7.23 van de Wet milieubeheer, en van eventuele documenten over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Indien informatie ontbreekt, onvolledig of onjuist is, beoor-

deelt de Commissie of zij dit een essentiële tekortkoming vindt. Daarvan is sprake als aanvullende informatie in de ogen van de Commissie kan leiden tot andere afwegingen. In die gevallen adviseert de Commissie de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te stellen, vóór het besluit wordt genomen. Opmerkingen over niet-essentiële tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. De Commissie richt zich in het advies dus op hoofdzaken die van belang zijn voor de besluitvorming en gaat niet in op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Omdat de Commissie niet is geraadpleegd bij de voorbereiding op het MER heeft ze een locatiebezoek afgelegd om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- PlanMER Obstakelverwijdering Elst, Project: 4 Maatregelen Nederrijn, Boskalis b.v., 17 april 2012;
- Samenvatting PlanMER Obstakelverwijdering Elst, Project: 4 Maatregelen Nederrijn, Boskalis b.v., 21 mei 2012;
- Bestemmingsplan Ruimte voor de Rivier – Fabrieksweg ong. Elst (Utr.), Grontmij Nederland b.v., 10 april 2012;
- Archeologische rapporten Oranjewoud. Karterend inventariserend veldonderzoek plangebied Machinistenschool Elst (gemeente Rhenen) – project rivierverruiming uiterwaarden Nederrijn, Oranjewoud, 31 oktober 2011;
- Ontwerpnota Definitief ontwerp Elst. Deel III Ontwerp. Project: 4 Maatregelen Nederrijn, Boskalis b.v., 16 januari 2012;
- Bodemonderzoek Nederrijn, Locatie Elst, Grontmij Nederland b.v., 3 februari 2012;
- Passende beoordeling Ruimte voor de Rivier uiterwaarden Nederrijn. Deelgebied Steenfabriek Elst, Grontmij Nederland b.v., 9 maart 2012;
- Nee tenzij toets Uiterwaarden Elst, toetsing effecten inrichtingsplan op de EHS, Grontmij Nederland b.v., 10 mei 2012;
- Rapport Grondstromenplan 4 locaties Nederrijn. Project: 4 Maatregelen Nederrijn, Boskalis b.v., 16 januari 2012;
- Rapportage Hydraulisch en morfologisch onderzoek Definitief Ontwerp maatregel Elst. Project: 4 Maatregelen Nederrijn, Boskalis b.v., 9 maart 2012;
- Rapportage Morfologische effecten Deelproject Elst. Project: 4 Maatregelen Nederrijn, Boskalis b.v., 9 maart 2012;
- Vraagspecificatie deel 1 Obstakelverwijdering Elst Zaaknummer: 31035845, 15 november 2012;
- Rapport Basisonderzoeken rivierverruiming Neder-Rijn Ecologisch onderzoek projectnr. Oranjewoud: 187768 projectnr. Rijkswaterstaat: RVRPR/2008/540 revisie 01,21 oktober 2009;
- Notitie reikwijdte en detailniveau, Boskalis b.v., 16 december 2011;
- Besluit tot voorkeursvariant en investeringsbeslissing 4 PKB maatregelen Nederrijn in het kader van Ruimte voor de Rivier, 3 februari 2011;
- Nederrijn projecten RvdR besluit 3, Rijkswaterstaat, 5 maart 2012;

- Beheer- en onderhoudsplan Elst, Boskalis b.v., 9 maart 2012.

De Commissie heeft kennis genomen van 8 zienswijzen en adviezen, die zij tot en met 19 september 2012 van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Zij heeft deze, voor zover relevant voor m.e.r., in haar advies verwerkt.

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Ruimte voor de Rivier / Obstakelverwijdering Nederrijn
Elst, gemeente Rhenen

ISBN: 978-90-421-3608-3

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

